

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Rvperti Abbatis Monasterii Tvitiensis, Ordinis Sancti
Benedicti, Theologi antiqui ac planè clarissimi, in Cantica
Canticorum de incarnatione domini, Commentariorum,
libri VII**

Rupert <von Deutz>

Coloniam, M. D. XXVI.

Rvperti Abbatis Tvitiensis In Cantica Canticorum De Incarnatione Domini
Commentariorvm Liber Qvartvs.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71845](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71845)

FRUPERTI ABBATIS

TVITIENSIS IN CANTICA CANTICORVM
DE INCARNATIONE DOMINI
COMMENTARIORVM
LIBER QVARTVS.

VID AGIMVS ANIMA: QVARE

tristis es, & quare conturbas me? Ecce in medio nuptiarum sumus, nuptiarum hominis regis, quas fecit filio suo, quem de uirgine incarnari uoluit. Et dicitis mihi illud terrificum, illud ualde pauendum. Intrauit autem rex, ut uideret discumbentes & uidit ibi hominem non uestitum ueste nuptiali, & ait illi. Amice, quomodo huc intraisti, non habens uestem nuptialem? At ille obmutuit. Tunc dixit rex ministris: Ligatis manibus eius & pedibus, mitte eum in tenebras exteriores. Quorsum tendis? Cur mihi haec ingeris? Timesne quod uestem non habeas nuptialem? Et quidem si de charitate agitur, quod ipsa sit uestis nuptialis, tu ad istas nup-

Nuptiarum
Psal. 47.

Matt. 22.

Autori reuelatio per uisum
nem facta.

Psal. 47.

Gene. 22

Paradysus
terrenus.

Fluuus
paradysi
Psal. 47.

Iohan. 6.

tias, ad istarum nuptiarum laudes decantandas, sine charitate non intraisti. Ipsa mater nuptiarum, conscia tibi sit & testis, quod sine huiusmodi ueste non accesseris, cui quondam tecum, ut uidebatur, colloquenti, dum sermonem cum illa conferres de sacris mysterijs, de gloria sanctae & indiuiduae trinitatis, & dicenti: quomodo tu audes loqui de huiusmodi? erat autem haec eius percunctatio facie serena & uultu hilari, ita respondisti. Ego beatam trinitatem diligo, & inde certissime scio, quod de illa loquens, nunquam extra ueritatem aberrabo. Ne igitur tristeris anima mea, neque conturbes me, sed spera in deo quoniam adhuc confitebor illi, non aberrando quod esset penes in tenebras exteriores mitti, & sequentem uocem sponsi cum gaudio audi. Hortus conclusus soror mea sponsa es, dei genitrix, hortus conclusus, fons signatus. Emissiones tuae paradysus malorum puniceorum cum pomorum fructibus. Cypus cum nardo, nardus & crocus, fistula & cynamomum, cum uniuersis lignis libani, myrrha & aloë cum omnibus primis unguentis. Fons hororum, puteus aquarum uiuentium, qui fluunt impetu de libano. Ecce nouus paradysus, nouae plantationes, quas plantauit unus idemque antiqui paradysi plantator, dominus deus. Plantauerat autem dominus deus (ait scriptura) paradysum uoluptatis à principio, in quo posuit hominem quem formauerat. Produxitque dominus deus de humo omne lignum pulchrum uisum, & ad uescendum suauis lignum etiam uitae in medio paradysi, lignumque scientiae boni & mali. Et fluuius egrediebatur de loco uoluptatis, ad irrigandum paradysum, qui inde diuiditur in quatuor capita. Ille est paradysus antiquus, paradysus terrenus. Iste est paradysus nouus, paradysus caelestis. Vtriusque plantator & unus idemque dominus deus. In illo posuit hominem quem formauerat: in isto formauit hominem, qui apud ipsum in principio erat. De ista humo produxit omne lignum pulchrum uisum, & ad uescendum suauis. Lignum etiam uitae in medio paradysi: istam humum, istam terram suam benedixit, & ex ea cunctarum germina gratiarum, & cunctarum exemplaria uirtutum produxit: ipsum quoque lignum uitae Christum, deum & hominem, dominum paradysi caelestis. De illo uoluptatis loco egrediebatur fluuius ad irrigandum paradysum, qui inde diuiditur in quatuor capita. De isto paradiso ille fluuius, siue illud flumen egressum est, de quo Psalmista dicit: Fluminis impetus laetificat ciuitatem dei, qui inde diuiditur in quatuor euangelia. Nec paradysus ille, hominem custodire potuit, nec paradysum illum homo custodire uoluit. Quoniam ergo non profuit illis parentibus primis, nec nobis in illis introductio illa in illum talem paradysum terrenum paradysum, non obseruato praecipio quod acceperunt: iterum plantatur alius paradysus, quem ingredientibus, lignum uitae aeternae comedamus, & non moriamur, & istae sunt emissiones dilectae, super quibus praesenti loco gratulatur dilectus, & ita loquitur. Hortus conclusus, soror mea sponsa es, dei genitrix, hortus conclusus, fons signatus. Emissiones tuae paradysus malorum puniceorum, cum pomorum

Cur bis dicitur Hortus conclusus morum fructibus. ¶ Dicitur emiffiones tuæ paradysus, præmisit, ortus conclusus, foror mea sponsa: & iterum, ortus conclusus, ac deinde, fons signatus. Porro emiffionum horti huius illud fuit principium, quod sicut illi nunciauit angelus, concepit & peperit filium. Quid igitur uerbis istis, nisi & concipientis uirginitas, & parientis prædicatur integritas? Proinde dicamus & nos sceliciter cum dilecto, dicamus omnes corde credulo & ore confono. Ortus conclusus es, o Dei genitrix, ortus conclusus, fons signatus. Vnde ortus? Nam inde nominatur ortus quod semper ibi aliquid creet, ortus nunquam sine fructu est. Vnde ergo ortus es tu o dilecta dilecti, nisi quia in te natum est aliquid, quod nunquam deficit, & fructus tuus nunquam marcescit aut deficit. ¶ Maxime autem hoc mirum est, immo uerum atque iocundum, quia de orto prædicatur quod sit conclusus. Quomodo enim ortus, si conclusus? Nunquam simile huic auditum est de omni nostrorum multitudinem ortorum, nec potuit dici uel esse ortus non habens aditum, per quem saltem unus intraret uel exiret ortulanus. Hic ortus unus uel solus est & clausus uel conclusus, hic uterus unus est & fecundus & in fons? Corpore ortus conclusus, mente uel anima fons signatus. Et quare bis dicitur ortus conclusus? Videlicet propter conceptum & propter partum, quia in utroque mirabile est, & fidelium mentibus amabile miraculum, quod neque corrupta es conceptu, neque uiolata partu. In utroque & amici, & omnes adolescentulæ nostræ gratulantur, & utroque libenter confitentur.

Fons signatus ¶ Vnde autem fons signatus, & quo uel quali signaculo signatus? Nimirum ex eo, quod spiritus sanctus superuenit in te & uirtus altissimi obumbravit tibi. Ipse spiritus sanctus signaculum est huius fontis nostri, signaculum pectoris tui. Et hoc est geminum nostræ custodiæ munimentum, geminum nostrorum amicorum gaudium: quia & uterus tuus nulli uiro, nulli carnali commertio accessibilibus: & mens tua nulli uitio, nulli spiritali nequitia fuit unquam penetrabilis. ¶ Mirum quod cum ita sis ortus conclusus, ita fons signatus, nihilominus, immo & eo amplius, emittis omnia bona, quibus mundus impleatur, & emiffiones tuæ paradysus malorum punitorum cum pomorum fructibus: paradysus scripturarum uel doctrinæ cum bonis & sanctis operibus. Emiffiones tuæ uel paradysus tuus, cyprus cum nardo, nardus & crocus, fistula & cinnamomum cum uniuersis lignis libani, myrrha & aloë cum omnibus primis unguentis. Herbarum aromaticarum iste numerus, scilicet numerus septenarius, amicis nostris bene est cognitus, quod uniuersitatem significet, maximeque ex spiritu sancto sit sacratus, spiritu septiformi: qui hoc ipsum operatur, requiescendo super me florem primitiuum orti huius Operatur (inquam) hoc ipsum, quod ortus conclusus es, quod emiffiones tuæ paradysus talis & tam pulcher, sicut ex istis aromatum septem speciebus animaduerti potest: inter quas principalis est nardus, unde & bis prædicari uel numerari meretur, cum dico, cyprus cum nardo, nardus & crocus. Nam ipsa est humilitas tua, quæ ualde oblectauit altissimum, oblectauit me regem dilectum tuum, sicut ipsa dicitis: quia dum esset rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum. Quicquid gratiarum, quicquid uirtutum, quicquid operationum cœlestium mundus accepit, emiffiones tuæ sunt: ut ubi erant prius spina & uepres, uepres & carduus, lappa & tribulus, urtica & paliurus, uniuersitas nequiciarum, ibi sit cyprus cum nardo, nardus & crocus fistula & cinnamomum, myrrha & aloë, uniuersitas gratiarum, iuxta numeri huius numeri septenarij sacramentum, cum uniuersis lignis libani, cum omnibus primis unguentis. Quid ibi uniuersa ligna libani? Et prima unguenta quid sunt uel faciunt illic? ¶ Nimirum ligna libani sunt quidam amici nostri, amici illi qui sunt nuptiarum nostrarum filij siue domestici, nihilominus sunt potentia seculi grandes & excelsi, ac per cultatibus dilatati: ita ut ex elemosynis eorum sustententur paruuli nostri, paruuli spiritus alis propositi: quemadmodum in ramis lignorum libani nidificant passerres exigui. Vnde est illud in Psalmo præscriptum. Saturabuntur ligna campi, & cedri libani quas plantauit, illic passerres nidificabunt. ¶ Tales niduli passerum nostrorum, & cunctæ elemosynæ, quæ faciunt uel facturi sunt potentes ac diuites amici uel filij nuptiarum nostrarum, prima unguenta sunt, unguenta miri odoris, sicut significatur ex me dilecto tuo, ubi mulier peccatrix preciosum unguentum emit & effudit super caput uel pedes meos recumbentis & domus replet ex odore unguenti. ¶ Pulchra ualde uarietas siue diuersitas harum emiffionum tuarum

Sola Maria est Hortus conclusus.

Fons signatus Lucae .j.

Emiffiones tuæ paradysus &c.

Nūmero septenario delignatur uniuersitas

Cancl. j.

Ligna libani Christiani potentes

Psalm. 103. Priu unguenta

Ioh. 12. Eleemosynas recomendatio

emissionū tuarū huius padis nri ubi & altitudo lignorū libani & hūilitas ois aromatici germinis, qualecūq; decet intelligi, per iam dicta uirgulta numeri septenarij, spectaculum cōspicere praebebit, spirātibz in medio primis unguētis. i. cū dīs opibus pietatis, maximeq; eleemosynis, quibus suppleri poterit, quicqd minus spūalis uitae habuerint tales (ut iam dictū est) nuptiarū nra; & domestici; q̄ uis seculi curis ipliciti; nri tñ p̄ fide amici. Sic quondā in tabernaculo dñi saga cilicina byssum & purpuram amica extensione tegebāt: sic semp qui spūabz minus habundāt, carnalia sua spūalibus cōcant, ut iure spūaliū illorū participes fiant. Hae sunt emissiones tuae soror mea spōsa, emissiōes orti cōclusi, emissiōes fonti signati, paradisus dei patris. ¶ Haereditas mea dilecti tui, filij dei, filij tui, opus spūs sancti, ecclesia una de multis emissiōibus tuis, quae p̄ orbē terrarū diffusa, semp in te respiciet, & ad nos clamabit de nobis ipsis, uocē extollēs de turba mulier fidelis, dicēs mihi: Beatus uēter q̄ te portauit, & ubera tuae luxisti. Tu foris ortorū, puteus aquarū uiuentiū, fons (in q̄) ortorū, id ē, mater ecclesiarum, puteus aquarū uiuentiū, id ē, secretarū oim scripturarū sanctarū. Quae uidelicet aquae uiuētēs fluūt impetu de libano, id ē sanctae oēs scripturae, quae solae dicunt & sunt canonice manauerūt de pp̄lo antiquo, populo Iudaico. Nobilitas q̄ppe illius ppli p̄ libanū solet mystice designari de quo pp̄lo ego & tu soror mea spōsa scdm carnē sumus p̄geniti, cuius terra terminus ex uno latere est mōs huius nois. Cunctae uiuētēs aquae de isto libano fluunt, cūcta eloquia dei haic pp̄lo nro, nō quōd cūq; sed cū impetu cucurrerūt. Oportebat enim hmoi aquas cū impetu fluere oportebat eloquia dñi fortiter currere, quia multi nimis erāt q̄ conabantur obfistere, multi nimis adhuc sunt q̄ obnitunt & audēt cōtradidere. ¶ Idcirco amici nri, p̄ quos administrata sunt eloquia dei, oportuit, ut essent nō solū autoritate diuina p̄ditū uerū etiā p̄tate mūdāna p̄cellsi. Qui fere primus uocibus manifestis caniturus erat mystica regni nri & uirtutes seculi uēturi, oportuit eū regē fieri, regē Dauid, potentē & scdm nomē suū bellatorē manu fortē, ut pueros siue pueriles ppli animos q̄ nescirēt spōte curam habere de futuris & inuisibilibus nimis in hāndo p̄sentibus istis uisibilibus, autoritate frangeret regiae p̄tatis, admixto terroribus blādimento. f. suauitate musici modulaminis. Sicut ceteri amicos nostrorū, p̄ quos eloquia dei manauerūt, ferē oēs fortitudine & terrore armati fuerūt, & oēs gladijs usi sunt, gladijs (in q̄) materialibus necessario armatae hmoi aquae uiuētēs, reuera cū impetu p̄ eos cucurrerūt. Primus uel mitissimus eorū Moyses, cū de nra plenitudine accipies, uiuētēs aquas fundere, id ē, legē sanctā & mysticā scribere inciperet, gladiū arripuit atq; arripui iussit, & uno die uiginti tria milia hoim fabricatorū mēdaciū impetu primo aquae uiuentis, id ē, acceptae legis interfecit. Et illi quidē postq̄ t̄paliter administrauerūt, suo quicq; tpe decesserūt: sed p̄seuerat impetus aquarū uiuentiū, in ore & manibus etiā illorū qui nō scripserūt, quorū notissimus Helias extitit, qui uno die quadringētos uiros magno impetu interfecit. A quarū igit̄ uiuentiū puteus. i. sanctarū scripturarū sacrarū, soror mea spōsa tu es, & hinc est qd̄ dico, quia emissiones tuae parady sus malorū punitorū, cū pomorū iustitibus. Sicut em̄ in initio fons ascēdebat ē terra, irrigans uniuersam sup̄ficiē terrae, sicut (in q̄) fluius egrediebat̄ de loco uoluptatis ad irrigandū parady sum, q̄ inde diuidit̄ in quatuor capita: sic ex te o amica, o terra benedicta, fons ille ascēdit, q̄ apud deū erat, & uera lux erat sicut scriptū est, qm̄ apud te est fons uitae, & in lumine tuo uidebimus lumē. Fons (in q̄) ille ascēdit ex te, nō principiū siue initiū hñs ex te, sed de corde p̄ris p̄ occultas uias cū oibus aqs uiuentibus. i. cū oibus scripturis ueritatis ueniēs in te, & aeternū sapiāe fontē siue puteū faciēs in te, atq; hoc mō ascēdit ex te. Ad qd̄ ascēdit, Vtiq; ad irrigandā uniuersam sup̄ficiē terrae, ad instruendā siue excolendā ecclesiā p̄ uniuersum orbē terrae. Ad hoc egredit̄ fluius de loco uoluptatis. f. ad irrigandū parady sum, ad hoc (in q̄) ex te, o uoluptas siue locus uoluptatis dei, initiū accipiet sanctū euāgeliū, ut p̄ uniuersum mūdū spūalem irriget parady sum, & diuidet̄ in quatuor capita. i. in quatuor necessariae salutis facta, q̄ uidelicet sunt haec, incarnatio, passio, resurrectio, atq; ascēsiō mea. Haec em̄ necessario p̄dicabunt̄ & necessario sciētur, q̄a sine istorū cōfessiōe nō fit nri parady sus, sine istorū fide nō saluatur mūdus. Diuidet̄ (in q̄) uiuētēs aq̄ in ista q̄tuor capita, id ē principalia facta, q̄a uidelicet oēs scripturae in ista q̄tuor subtilē intendūt, appellādo haec faciē hois, faciē uituli, faciē leonis, & faciē aq̄le uolātis. Tūc cognoscēt amici, qd̄ etiā añ scripturas uoluerit scriptura legis, di-

Exodi. 16. 36
 Extollēs uocē mulier de turba eccliae
 Luc. 11.
 Aqua de libano fluētēs scripturae sacrae.
 Roma. 3
 Conditores scripturarū potēs fuerūt
 Dauid.
 Moyses
 Exodi. 32.
 Helias.
 3. Reg. 18
 Maria puteus aquarū uiuentium.
 Gene. 2.
 Psal. 35.
 Fons diuiditur in quatuor capita.
 Quatuor facies quatuor animalium.

Gene. 49 cēdorcatu⁹ leonis Iuda, ad p̄dā fili mī ascēdisti: qđ uoluerit, ordinādo talē ritū uituli facit⁹
Leui. 4. cādi: qđ uoluerit dicēdo Moysi: pphetā suscitabo eis de fribus suis simīlē tui, qđ uoluerit,
Deut. 18 canēdo, sicut aqla puocās ad uolādū pullos suos, & sup eos uolītās, expādīt alas suas, & af
Deut. 32 sumpsit eos, atq; portauit in humeris suis. Et de duabus qđ ē faciebus, de facie hoīs & facie
 uituli, oēs in me cōfentiūt. s. qđ & humanatus sim, & mortalis mortē sustinuerim: sed de fa
 cie leonis, & de facie aqlae uolātīs, nō oēs sūt consentiunt, uidelz qđ & resurrexerim, & in
 coelū ascēderim. ¶ Sic & de duobus capitibus fluij, de loco uoluptatis egrediētis, & in q̄
 tuor capita diuisi. s. de fluuio Gyon, q̄ apud aegyptios Nilus uocat, & de fluuio Phison, q̄
 & Gāges dī, negari nō p̄t, qn exeāt de illo padylo terrestri: de duob⁹ uero cāteris scriptorea
 mūdani scripturā nām redarguere conant, dicēdo, qđ nō ita sit, ut ip̄a dicit, eo qđ illi. s. tigris
 & Eufrates in Armenia manare uideant, uno fonte exorti: nō intelligētēs neq; aiaduētēs
 tes: qđ scriptura nō dixit, qđ fluius ille padyū in ipso padylo incipiat in q̄tuor capita diui
 di: sed flui⁹ (ingr) egrediebāt de loco uoluptatis ad irrigandū padysum, q̄ inde diuidit in q̄
 tuor capita. i. in oēs fluiuales atq; dulces & potabiles aq̄s, quaz̄ capita sunt ista flumīa prin
 cipalia. ¶ Aquaz̄ etēn suapte natura falsae erāt & amarae: ascēdēdo aut̄ p̄ illā q̄ntā terrā mā
 mā. s. padyfiacā terrā, uersae sunt i dulcedinē, ut irrigarent uniuersam terrē sup̄ficiē, ip̄sēq;
 dulces atq; potabiles captiuos (qđ futuz̄ erat) gñi hūano, terrā extra padysum faceret habita
 bilē. s. herbas, lignoz̄, seminūq; feracē: & iter aq̄s cāteras, q̄ ex illa māma dulcorē accepe
 rūt, illa flumina Gyon & Phison, Tigris & Eufrates p̄cipua sunt. ¶ Sicut aq̄ scripturaz̄ ex te
 soror mea sp̄sā dulcescūt, ex utero tuo siue p̄ uterū tuū uiuētēs factae sunt. Alias aut̄ ualde
 amarae, imō & mortuae atq; mortificatēs sunt. Lsa em̄ occidit, ait qđ amicoz̄ nōz̄. Etēn
 qđ aliud est qđ Moyses loquitur, quicqđ de prophetis legitur apud filios matris nrae, q̄
 pugnat cōtra te, nisi lsa sine spū, sine aia corpus: lccirco bibentes aquas mortuas, moriunt
 tur. Legētēs & sequētēs solā occidētē literā, occidūt. Quo tandē fiet istud? Quo plantabi
 tur siue dilatabitur talis emissiō tuaz̄ paradysus. Surge aquilo, & ueni auster, per
 fla hortū meū, & fluent aromata illius. Surge aquilone & flante auster, fiet istud.
Aquilo dicitur Quis ille est aquilo? Ille nimirū qui dixit, ab aquilone pandetur malū sup omnē terrā. Ipse est
bolus est. nis. Ille de quo dictū est p̄ prophetā, ab aquilone pandetur malū sup omnē terrā. Ipse est
Esa. 14 serpens antiquus, qui uocatur diabolus & Satanas. Vnde iste talis aquilo surget: Quo sur
Here. 1. get? Surge de occultis insidijs, ubi iacebat olim, & serpebat lubricus anguis, qn primā
Apoc. 12 mulierē decepit, quē admodū illa dixit: Serpēs decepit me, & comedi. Non ibi surrexit, ut
Serpens. impugnaret, sed serpēdo sibilauit ut deciperet. Vires quippe nō habebat priusq̄ cōsensum
Gene. 3. uoluntariū p̄beret ei mulier, quā deus innocentē fecerat. Inter te & illū, soror mea sponsa,
 deus inimicitias posuit, & iccirco de te oīno desperauit, imō de fraude sua de dolo siue arti
 bus suis aduersum te nihil habet spei ut decipere possit. Dico ergo illi: Surge aquilo. Quid
Draco iaces in terra? Quid insidiaris calcaneo nōz̄? Nil proficis insidiādo, Potius surge, uiribus u
 tere, & toto malignitatis impetu debacchare. Egisti olim ut serpens, age nūc ut draco ma
Apoc. 12 gnus, draco rufus habēs capita septē. ¶ Nō quasi imperans dico, sed p̄mittentis animo lo
Surge, nō im quor. Tu em̄ iam dudū surgere cepisti, nec aliud est nisi ac si dicā, age qđ agis, surge q̄ sur
peratiue, sed gis debacchare q̄ debaccharis. Qñ em̄ surgere cepisti? Nimirū ante q̄ hieret hęc altera mu
pm. siue dī. lier, cōtra quā decipiēdo nihil poteris. Vbi uerbū promissionis, q̄ nunc impletur, audisti,
Gene. 22. qđ ad Abrahā dictū est, in semine tuo benedicētur oēs gentes: statim surrexisti, qđ p̄dictas
 inter te & mulierē, inter semen tuū & semen illius inimicitias adesse p̄sensisti. ¶ Surrexisti,
 caput erexisti, caput primū regnoz̄ Aegyptioz̄. Dixisti em̄ loquens in Pharaone. Quis
Exo. 1. qđ masculini sexus natū fuerit, occidite, & in flumen proijcite: quicqđ fœminei, reseruate
Exo. 15. Et cātera his similia, usq; dū dicerēs psequens abeūtes, euaginabo gladiū meū, interficite
 eos manus mea. Ita q̄ serpens deceptor fueras, draco p̄secutor factus es, draco magnus dra
3. Reg. 12. co rufus, id est sanguineus. Post illud primū caput tuū, secundū caput erexisti occidēdo p
4. Reg. ult. manus lezabel & stirpis eius p̄cones mysterij huius, p̄nuncios huius sacramētū prophetas
 dñi. Deinde tertiū caput in Nabuchodonosor rege Babylonis, deinde quartū i regno Per
Hester. 3. saz̄ & Mædoz̄ p̄ Aman, q̄ genus nām delere uoluit, ne eēt unde possēm ego nasci: dein
 de quintū in regno Græcoz̄ p̄ Antiochū Epiphanē caput erexisti, & ita iā qnq; uicibus o
 aquilo

aquilo surrexisti. Sextū caput nūc est, scilicet regnū Romanorū: septimū nōdū uenit, uide
 licet regnū Antichri. Surge igit aglo. i. age qd agis, nō em p̄cipio ut agas malū qd nūq̄ e
 geris: sed p̄mitto surgere, ga uis. Excute hoc sextū caput tuū, effice ut tradat hoc semē mu
 lieris in manus Romanorū. ¶ Ita surge aglo, & ueni auster, ueni sancte spūs, cui diabolus
 aglo cōtrarius ē, p̄fla hortū meū, & fluēt aromata illi, fietq; qd aū dixi emissiōes tuæ para
 dyfus, qd nūq̄ ita factū est. Nunq̄ em o auster ita cōtra aglonē uenisti, ut p̄flado hortū me
 um nouū faceret fluere paradysum. i. nouā propagari ecclesiā de multitudine gētiū. **L. Ge**
riat dilectus meus in hortū suū, ut comedat fructū pomorū suorū. ¶ Ut dilectus me
mihi loquitur, ita est. Ego hortus, ego fons hortorū, ego fons signat⁹, ego gr̄a eius pute⁹ aqua
rū uiuētū, & emissiōes meæ p̄adyfus malorū punicorū. Veniat ergo ipse in hortū suū, ut co
medat fructū pomorū suorū. ¶ Nō, quō Eua inuitauit uirū suū, ego inuito dilectū meum?
¶ Illa inuitauit uirū suū ad comedēdū pomū, nō suū, pomū alienū, pomū interdictū: ego in
uito dilectū meū ad hortū suū, ad comedēdū fructū pomorū, nō alienorū, sed fructū pomorū
suorū, quēadmodū dicit meus cibus ē, ut faciā uolūtate patris mei, q̄ uidelicet uolūtas pa
tris salus & uita ē ḡnis hūani, qd ipse plasmavit, qd b̄ndixit, qd p̄ditū reparauit. Et qd tā p̄
prie suū inter oēs fructus pomorū suorū, quā ego, q̄ sum prima de primicijs pomorū, imō
etiā fons hortorū? Veniat igit in hūc hortū suū, & me transferēdo in illud tertū cōclū, in il
lū tertū paradysum, q̄ abijt, q̄ me uidēte, ascēdit, comedat fructū pomorū suorū: p̄ficiat, ut
q̄ in finem p̄ducatur gr̄am eorū, q̄ in me celebrata sunt, operū suorū. Ex q̄ in cōclū abisti, cre
bro reuerteris in illū, quē dicis, p̄adysum emissiōnū mearū, et comedis de pomis punicis, q̄
optima sunt inter primicias earū ē emissiōnū mearū. Tot em iā comedis fragmina malorū
punicorū, q̄t beatas aias martyriū cōfessorūq; tuorū hinc assumis, & trāsfers in illud uitae
sempiternae secretū. Quā ita uenies in hūc hortū tuū, ad istū quē dicis fontē hortorū? Quā
do ita uenies ad me, ut ubi tu es, illic ego tecū sim? ¶ Veni in hortū meū, soror mea spon
sa, melli myrrhā meā cū aromatibus meis. Comedi fauū cū melle meo, bibi uinū
meū cū lacte meo. Comedite amici, & bibite, & inebriamini charissimū. ¶ Omnia q̄ ge
neri hūano ad salutē siue restauratiōē ipsius erat necessaria, ego te silente p̄feci, soror mea
sponsa: nūc me quiescēte tibi debet aliqua eiusdē opis portio tua. Quid tm̄ ad requiē tuā fe
stinas? Ego nascēdo, moriēdo, resurgēdo, & in cōclū ascendēdo, salutē mūdi opatus sum:
nūc cū amicis & testibus meis te supelle oportet, & oim q̄ facta sunt idoneū p̄hibere testi
moniū, cū necessaria opatione signorū atq; uirtutū. ¶ Diligēter auscultet amici, & enarrēt
oibus nuptiarū nostrarū filijs, quatuor ista q̄ facta sunt, ga ueni in hortū meū, & ga melli
myrrhā meā cū aromatibus meis, & ga comedi fauū cū melle meo, & ga bibi uinū meū cū
lacte meo. Descēdēdo qppe in uterū tuū, & assumēdo carnē ut uerus hō nasceret, q̄ uerus
deus erā, ueni in hortū meū: moriēdo atq; ad infernū descēdēdo, reuersurus cū oibus san
ctis & electis meis, q̄ me expectabāt ab origine mūdi, melli myrrhā meā cū aromatibus
meis: resurgēdo comedi fauū cū melle meo: ascēdēdo in cōclū, bibi uinū meū cū lacte meo
¶ Descēdēdo (in q̄) in uterū tuū, hō factus ego, ueni in hortū meū. Quid em nō meū? E
go qppe ego ipse sum uerbū p̄ qd oia facta sunt & sine q̄ factū est nihil, Et ille paradyfus,
de q̄ scriptura dicit, plantauerat autē dñs deus paradysum uoluptatis à principio, p̄ me plāta
tus ē: & tu hortus alius hort⁹ cōclusus, p̄ me factus es: & uniuersus emissiōnū tuarū p̄ady
fus p̄ me plātatus siue plātādus ē. Propterea dixi hortū meū. At nō sic ille prim⁹ hō, de q̄ sic
scriptū est: Tulit ergo dñs hoiem, et posuit eū in paradysum uoluptatis, ut operaret et cu
stodiret illū: nō (in q̄) sic ille dicere potuit, ueni in hortū meū. Nō em paradysum ipse fece
rat siue plātauerat, sed nec in paradyso ipse formatus fuerat. Ego et hortū feci, et in horto na
tus sum, et ut alijs uerbis utar, ego et ciuitatē cōdididi, et in ciuitate natus sum, sicut scriptū est
Homo natus ē in ea, et ipse fundauit eā altissim⁹. Nō suus paradyfus erat, atq; eo magis o
perari, et cōmissum custodire illū cōdecebat. Qd̄ ga non fecit, necessariū erat, ut uenire ego
in hortū meū, et ultra debitū operādo ac seruiēdo, corrigerē illius peccatū, q̄ nec operatus
est debitū. Quomodo correxi? ¶ Melli myrrham meam cum aromatibus meis, I
dest est expandi manus meas in cruce, hoc fructū, ut saluarentur omnes mei, quos ille, me
tendo mortē aīe suae, perdidit. ¶ Dicitū quippe fuerat illi, De ligno autē sciē boni et mali ne

Macha. j.
 Auster est spi ritus sanctus.
 CAP. V.
 Aliter Eua, a liter inuitauit Maria.
 Iohan. 4.
 z. Cor. 1. 1. Act. 1.
 Iohan. 4.
 Quatuor, fecit precipua Christus.
 Gene. 2.
 Ibidem.
 Pfal. 86.
 Gene. 2.

comedas, i q̄cūq; em̄ die ex eo comederis mortem orieris. Nō obediuit, imō iobediēs man̄
 in cōtinētes ad uetum extēdit Hoc illi metere fuit, seminauerat em̄ impiā cogitationē, nū
 mens intus. & cogitās eē sicut deus. Hoc illi (in q̄) illi metere fuit, nō myrrham, sed gehēnā,
 nō mortē corpis, q̄ nūc interdū p̄ciosa est, sicut dicit P̄salms: p̄ciosa in cōspectu dñi mors
 sanctorū eius, sed mortē aīe q̄ mors mala ē, sicut itē dicit P̄salms: mors p̄clorū pessima.
 Mortē illā messuit, morte illa statim mortuus fuit, ubi pomū de arbore rupit & momordit,
 iuxta ueritatē dicētis, in quocūq; em̄ die comederis ex eo, morte morieris. Ego autē messuit
 myrrhā meā, s. corpis solā mortē, mortē p̄ciosā. Seminauerā aū iustitiā, seminauerā humi
 litatē & obediētā sp̄otancā, cū essem ego nō, ut ille, tm̄ hō sed & deus & hō. Cōsiderabā ill
 lud unde p̄fe minor eēm. s. naturā carnis, sicut scriptū est: minuiſti eū paulominus ab ange
 lis, & scdm̄ illā naturā ita iustitiā ordinē tenui, ut in oibus subditus eēm, & obediēs p̄i, tanq̄
 minor maiori, hō deo, creatura creatori, scdm̄ legē Moyſi. Exēpli gr̄a. Ter in anno appare
 bit (inq̄) om̄e masculinū tuū corā dño deo tuo. s. in solēnitate azymorū, in solēnitate primi
 tiuorū mēsis, & in solēnitate exitus anni, q̄ est solēnitas tabernaculorū. Hęc em̄ pars iusti
 tiā siue obediētā maxime mihi seminariū myrrhæ fuit: q̄ exinde in inimicis meis oportu
 nitas uenit, me interficiēdi, dū sciēs eos tractare mortē meā, nihilominus, p̄pter p̄ceptū le
 gis ascēdi Hierosolymā. Ita factū est, ut meterē myrrhā meā cū aromatibus meis. i. ut per
 obediētā puenirē usq; ad mortē, mortē autē crucis, cū qua & p̄ quā oīa traxi ad me, & acqui
 ui oēs electos meos à cōstitutōe mūdi. Quid deinde? **L** Comedi fauū cū melle meo. **I**
 surrexi à mortuis, recepi carnē meā nō ultra moriturā, sp̄q; uicturā cū uerbo sibi unito, uer
 bo deo, qd̄ sum & erā ego. **M**irāda oppositio, mirabilis correctio. Ille primus hō requi
 tus siue redargutus de p̄ctō suo, qm̄ semetip̄m defendit, nō solū mortē aīe, quā incurrat,
 nō euasit, uerū etiā mortē corpis insup̄ acquiuit, dicēte deo, q̄a puluis es & in puluere reuer
 teris. Ego autē, qm̄ tradidi p̄ p̄ctō, nō meo sed alieno, memetip̄m, obediēs p̄i, nō solū uitam
 aīe nō amisi, quasi p̄pter maledictū legis dicētis, q̄a maledictus à deo est, q̄ p̄det in ligno
 uerū etiā uitā carnis cito recuperaui, & ecce sum hō in utroq; .s. in corpe & in aīa uiuus, cō
 tra q̄ ille fuit in utroq; mortu⁹. Ita q; & mel meū cū fauo meo, & fauū meū cū melle meo cō
 medi: q̄a mel meū fauū suū recognouit, & fauus meus melle meo respirauit, ita ut nulla un
 quā myrrha interfluere possit. i. uitā & uerbi, qd̄ ego sum sempiterna dulcedo carnē meā
 rurſus dulcorauit, & caro in diuinitatis gloriā trāsiuit, ita ut ipsa iā mori uel mors ei domina
 ri ultra nō possit. Hoc factm̄ nesciebāt adhuc amici n̄ri, qm̄ rediuiuus apparēs eis, dixi: Ha
 betis hic aliqd̄ qd̄ mādūcēt, & tūc obtulerūt mihi partē piscis assi & fauū mellis. Comedi co
 ram eis non prius fauū mellis, & deinde partē piscis assi, sed prius partē piscis assi, & deinde
 fauū mellis, & sumēs reliquias, dedi eis. Hoc signo edocēs, qd̄ & ipsi exēplo meo prius pal
 onibus atq; p̄sturis deficcādi, ac deinde fauo cōsurgēdi mecum foret faciādi. **S**imiliter
 & inimici mei nesciebāt factm̄ dicti huius, qd̄ dixi, & nūc dico, messui myrrhā meā cū aro
 matibus meis, & nihilominus dabāt mihi bibere uinū myrrhatū uinum cū felle mixtum.
 Post illum resurrectōis fauū ista est gl̄ia & honoris cōsummatio, q̄a bibi uinū meū cū la
 cte meo, id ē, lactificatus sum ascēsiōis gaudio, cōpleta scriptura, quē dicit: Lactificabis eum
 in gaudio cū uultu tuo. Nā ego sum ille rex, de quo dicebat: Dñe in uirtute tua lætabit rex,
 & sup̄ salutare tuū exultabit uehemēter. **I**lla lætitia, illa uā hemēs exultatio, ista est quam
 nūc dico, bibi uinū meū cū lacte meo, Ascēdi em̄ in iubilo, & inde nō solū lætati cor, uerū
 etiā exultat caro, & idcirco dixi bibi uinū meū cū lacte meo. Hoc uinū meū obliuionē mi
 hi fecit laborū p̄teritorū, iuxta illud. Da ficerā m̄ cōrētibus, o Lamuel, & uinū his q̄ ama
 ro sunt animō. Bibāt & obliuiscant egestatis suæ, & doloris nō recordent amplius. Bibi &
 bibendū dedi his, q̄ amaro meū fuerūt animo, uinū cū lacte meo. Biberūt & obliuiscunt ege
 statis atq; doloris: egestatis, quā prius egentes fuerāt, ut pote hoies sine l̄tis & idiotæ: doloris
 quo propter passionem meam doluerāt, sicut p̄dixeram eis iam hora passionis immittēte.
 Sed q̄a hæc locutus sum uobis, tristitia i pleuit cor uestrū. Itē, Et uos igit nūc quidē tristitiā
 habetis: Iterū autem uidebo uos, & gaudebit cor uestrū, & gaudiū ur̄m nemo tollet à uobis
 Hoc sacramentum nescientes qui uidebant & audiebant eos. s. quod bibissem ego & quō
 standū p̄buissem illis uinum meū cum lacte meo: dicebant, nescientes quid loquerent,
 ipsi. q̄a

Pfal. 117.
Pfal. 35.

Pfal. 8.
Obediētia
Christi scdm̄
legē Moyſi
Exo. 23

Phil. 2.
Iohan. 12
Ephē. 5.

Adā utramq;
mortē icurrit
Chrus utraq;
uitā recupera
uit

Gene. 3
Deut. 27
Fauus cū mel
le in resurre
ctionis gloriā

Lucæ. 24

Mysteriū uini
myrrhati

Mar. 15.
Iohan. 19

Pfal. 20.
Ibidem.
Vinū & lac in
ascēsiōis gau
dio. Pfal. 48

Prouer. 31

Actu. 4.

Iohā. 19

quia musto pleni sunt isti. ¶ Deniq; spm̄ sanctū dederā illis spm̄ paracletū, qui unus idēq; est, & unū meū, & lac meū, unū meū, quia gaudiū de presentibus bonis: lac meū, quia cōsolatio de prateritis malis: unū meū, quia dilectio dei: lac meū, quia dilectio proximi. Et dicebam eis. **Comedite amici & bibite, & inebriamini charissimi.** ¶ Quid comedetis, & quid bibetis? Nimiq; reliquias, quas ego sumens dedi uobis, reliquias faui mei & mellis mei, reliquias uini mei, & lactis mei, nō sine reliquijs myrrhæ meæ, uel piscis assi mei. ¶ Nō quō serpēs mulierē Euam, & mulier uirū suū inuitauit ad comedendū, ego inuito uos ad atq; bibitōis appono uobis antidotū. Serpēs nō dabat illis de suo, sed suadebat rape de alie; no; ego do uob de pprio, de fauo & melle meo, de uino meo & lacte meo, imō & de corpe meo de sanguine meo simul & de spiritu meo. Spūs hic ueritatē loquit uobis cōtra mendaciū qđ serpens loquebat illis. & de spiritu meo. Spūs hic ueritatē loquit uobis cōtra mendaciū qđ serpens loquebat illis. Scit em̄ deus, quia quocunq; die comedetis. Hoc dicens, ille spūs blasphemix, magnā deū asseruit cōtra hoīem habere inuidiā. Iste autē spūs ueritatis, qđ dicit uobis: Scit em̄ dei filius, quia si manseritis in illo, & ipse in uobis sensus, ut scripturas intelligatis, & idcirco dixit uobis: Accipite & comedite, hoc est corpus meum. Accipite & bibite, hic est sanguis meus. Hoc dices iste spūs gratiæ magnā circa nos insinuat dei beneuolentiā. Comedite igit amici & bibite, & inebriamini charissimi. Hoc unū de similibus loquor uobis, de sibi serpentis. Nō em̄ sine causa dixi, Et sicut Moyses exaltauit serpētē in deserto, ita exaltari o; filii hoīs, ut om̄s q; credit in ip̄o, nō peat, sed habeat uitā eternā. Nō (in q̄) sine cā dixi, qđ uidelicet ecce loqr̄ uob unū de sibi serpētis. ¶ Qđ ē illud unū de sibi? Comedite (in q̄ ille) & eritis sicut di; comedite & bibite (ego dico) & eritis uos gratia, qđ sum ego natura, i. filij dei. Neq; illi uidelicet primi hoīes in fructu ligni uetiri uidebāt hoc qđ audiebāt, scilicet, diuinitatis effectū, neq; uos uidetis in pane & uino corporalibus oculis, sic esse ut dico, corpus & sanguinē meū. Illi uidebant solummodo arboris pomū, uos uidetis solumō panē & uinū. Plus ille serpens, q̄ uideret, credi sibi met uoluit, & creditū est illi: plus & ego mihi ut credatis exigo, qđ uidere possitis corporeis oculis, & credendū est mihi, ut quo ordine mors introiuit, eodē foras mittatur, & uita sublata male credulus, bene credētibus recuperet. ¶ Quo em̄ ordine uita sublata est, & mors introiuit? Eo uidelicet, ut morte animæ præcedēte, mors carnis subsequeret. Nam quo die comederunt primi hoīes uetitū, eodē morte anime, morte peccati mortui sunt: & deinde morte carnis, suo quoq; die uel tpe in puluerē reuerū sunt. Ibi uos quoq; amici & scdm̄ animā mortui & scdm̄ carnē mortales facti estis. In Adā q̄pe om̄es moriuntur, & hoc scienter unusq; uestrū cōfiteatur. Nunc autē qđ spūs dicit? Eleuare eleuare, consurge Hierlm̄ quæ bibisti de manu dñi calicē eius, & usq; ad fundum calicē soporis bibisti, & potasti usq; ad fæces. Duo sunt quæ occurrerūt tibi: Vastitas & cōtritio, & fames & gladius. Filij tui, piecti sunt dormierunt in capite omnium platearū sicut bestia illaqueata: pleni indignatōe domini, in increpatione dei tui. Quam dicit indignationem domini, ipsa est mors animæ, & quam dicit increpationem dei tui ipsa est mors corporis, & ipsa est calix quem bibisti (inquit) de manu domini, subauditur increpantis atq; dicētis: In sudore uultus tui uesceris pane tuo, donec reuertaris in terram, de qua sumptus es, quia puluis es, & in puluerem reuertaris. Nam calicem mortis animæ bibisti, non de manu domini de tui, sed de manu serpentis anti qui inimici tui. Mortis corporeæ calicem idcirco bibisti de manu domini, quia sublata uita animæ, uita corporis si perpetua fuisset, nimis esset inutilis. Hęc duo occurrerunt tibi, in manu tua calicem soporis, fundum calicis indignationis meæ. Non adijcies, ut bibas illam ultra. ¶ Hoc agit nunc o charissimi, dum dico uobis: Comedite amici & bibite, & inebriamini: Amici (inquam) & Charissimi. Iam enim non dico uos seruos, sed amicos meos: quia omnia quæcunq; audiui à patre meo, nota feci uobis. Idcirco non dico chari, sed dico charissimi, quia charitas erga uos maxima mihi est, quia maior esse non pōt. Maiorē em̄ hac dilectione nemo habet, quàm ut animā suam ponat p̄ amicis suis, Hoc ego facio.

Nam ec

Act. 2
Spūs. & uis
nū & lac dicit

Act Chrs, alt
serpēs inuita
uit ad comes
dendum

Veritas Chri
opposita mē
dacijs serpētis
Gen. 3.
Ioh. 17.
Psal. 87

Lucæ. 24.
Matt. 26

Ioh. 3

Varia sicut
do inter dicta
utriusq;

Mors animæ p̄
cessit morte
corporis

i. Cor. 15
Esa. 51

Gen. 3.

Esa. 51

Inebriamini
Charissimi
Ioh. 15.

Ordo mittendi foras mortem.

Iohan. 6.

Ibidem. Quæstio.

Exodi. 16. i. Cor. 10. Responso.

i. Cor. 11. Cur i. ultima cena, & non prius, dedit Chr's corp'is & san. sacm.

Iohan. 17.

Luca. 22.

Roma. 8. Qualis ebrietas ap'forum.

Iohan. 2.

i. Cor. 7.

Psal. 117.

Nam ecce dū morior, dū ad mortē trador, iamq; uēditus in morte agonizor, corpus quoq; meum comedendum, & sanguinem meū bibendum uobis appono, ut sicut iam dixi, quo ordine mors introiuit, eodē foras mittatur de animabus & corporibus uestris. Primo quippe foras mittitur mors animæ, dū comeditis & bibitis sacramentū mortis uel passiōis meæ; quia sicut quodā loco dixi, qui manducat me, ipse uiuet propter me. Post hoc foras mittitur mors corporis, scilicet quando omnes resurgitis: quod & uos me primo resurgente fideliter creditis, sicut itidē ego dixi de illo, qui manducans me, uiuit propter me, & ego resuscitabo eū in nouissimo die. Dicit aliquis. Sancti itaq; patres uestri, quomodo uiuet qui non comederunt neq; biberunt hoc uitæ sacramentū, nisi tantū in figura & in generatione una, quando Manna in deserto comederunt, & aquā de consequente eos petra, biberunt. ¶ Ad hæc inquam. Sicut uiuentibus uobis pro modo uestro, ita & defunctis illis pro modo ipsoꝝ, sapientia dei prouidit, eandēq; mensam parauit. Si quidem dissipati sunt illi, quoniam animæ quidē apud inferos sunt in requie spei, corpora uero requiescunt in sepulchris, dissipabor & ego panis uiuus qui de cælo descendi: & anima quidē ad animas illoꝝ, corpus uero descendit ad corpora ipsoꝝ, scilicet in eius terræ uentrem, quo illa recepta sunt. Mox animæ illoꝝ reuiuiscunt uita plena atq; perfecta, cuius in spe aliquatenus uixerunt in nouissima autē die uobiscū resurgent resurrectione corpoꝝ. Atq; ita fiet quod dicit aliquis uestrum, quodq; firmiter tenet fides omnī uestrum, quia sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes uiuificabuntur. ¶ Hoc tantæ salutis sacramentū ab initio non feci uobis, hunc cibū potumq; uitæ æternæ hæcenus non porrexi uobis, cum ambularetis mecū ad prædicandum euangelium regni dei. Non em̄ tempus erat, neq; odor polcebat, ut uobis cibus aut potus daretur nouæ salutis priusquā mundarem̄ini, priusquā deleteretur macula uestra, macula reatus antiqui, quam contraxerunt comedendo uetitū, uobiscūq; omnibus nascituris intulerunt iam dicti homines primi parentes uestri. Mundari autē aliter neq; uos potuistis, neq; poterunt ueteres amici nostri, sancti antiqui ab origine mundi, nisi per effusionem sanguinis mei, per lauacrum regenerationis, scilicet sanguinis & aque de latere meo decurrentis. Non igitur ante uobis facere aut dicere debui, accipite & comedite amici, accipite & bibite charissimi: non in quā ante, sed in ipso articulo passionis meæ, uel mortis, qua emundati estis, unde & dico uobis, quia & uos mundi estis propter sermonem quem locutus sum uobis. Nam quia credidistis, & quia permansistis mecū in tentationibus meis, iccirco ex quo ego cœpi agonizari, uos cœpistis emundari: ac proinde, sicut iam mūdis, sicut emundatis à peccato originali, quod primus homo per cibum contraxit, hunc cibum & hunc potum feci uobis, apponendum cæteris amicis & filiis nostris post uos nascituris, hoc ordine, ut & ipsi prius lauentur aqua baptismatis, quæ post sanctificationem uerbicum signaculo crucis siue exorcismo passionis meæ uel mortis, non erit alia, sed eadem, quæ cum sanguine meo de latere meo iam mortuus profundam, percussus lancea militis, & tunc demū particeps fiat cibi huius ac potus eo modo quo tradidi uobis. Inebriamini igitur charissimi, inebriamini inquam, ita ut egestatis uestre obliuiscamini, & doloris amplius non recordemini. Nam corpus quidem mortuū, id est, certissime mortuū est propter peccatum: spiritus uero uiuit propter iustificationem. Et ipsam mortem & omnes modos siue species mortis atq; pœnarum, quicquid doloris & quicquid gaudij, quicquid tristitiam & quicquid spei, mundus habere siue inferre potest aut potuit, obliuiscimini charissimi præ ebrietate uini uestri, præ abundantia spiritus sancti, præ dulcedine nuptiarum nostrarum, nuptiarum præsentium, quibus interesse meruistis, quarum festiuitatem uidere primū meruerunt beati oculi uestri. Vos em̄ estis conuiuæ nuptiarū præcipui, qui primi omnium aquam uinum factum gustare meruistis. Si quidem iam hoc ipsum, quod non habetis tristitiam siue dolorem seculi, quod contemnitis gaudium mundi, quod timorem hominis non timetis, quod non in homine speratis: quæ uidelicet quatuor passionis aquæ mortuæ, imò & aquarum mortuæ, quædam capita sunt: sed solummodo secundū deum contristamini, solummodo in spiritu sancto gaudetis, solum deum timetis, & in solo deo speratis: iam inquam hoc ipsum est præ gustare factum ex aqua uinum, & ebrietatis initiū: ueniet autē facietas, perficietur ebrietas post hoc, iuxta illud in Psalmo. Inebriabitur ab ubertate

ab ubertate domus tuæ & torrente uoluptatis tuæ potabis eos. Ecce hæc sunt soror mea
 sponsa quæ feci, quæ quæ dixi amicis & charissimis meis, ueniens in hortum meum, metens
 (ut iam dixi) myrrham meam cum aromatibus meis, comedens fauim meum cum melle
 meo, & bibens uinum meum cum lacte meo. Cæterum quod optas & dicis, post hæc om-
 nia, ueniat dilectus meus in hortum suum ut comedat fructum pomorum suorum, hoc
 desiderans, ut te, quam dixi hortum conclusum, cuius emissiones sunt uel esse incipiunt p-
 mundum uniuersum parady sus malorum punicorum: te inquam hortum cōclusum, fontem
 remque hororum, mox accipiam ad me ipsum: ut ubi ego sum illic & tu sis mecum: hoc ni-
 mirum ratio differre postulat, uidelicet in primis, ne uacet huic mundo dicere, quod nun-
 quam mulierem uiderit, de qua nouum hoc audit ex euāgelij nostri prædicatione, quia mi-
 sit deus filium suum, factum ex muliere, factum sub lege. ¶ Pulcherrimum atque ordinatiss-
 simum est, quod dum aduersarij nostri libros baiulant secum, dicentes siue scriptum habē-
 tes: Ecce uirgo concipiet & pariet filium, & uocabitur nomen eius Emmanuel: & amici
 nostri prædicant in ista plenitudine temporis hoc esse perfectum, sequentibus signis ad cō-
 firmationem dictorum: tu quoque ades media librorum præcedentium atque prædicatorum
 signorumque subsequentiū: tu inquam uirtutum operatrix, ac totius sanctæ magistra res-
 ligionis: qualem nunquam oculus uidit, qualis ab initio, quando Eua facta est, nō fuit, nec
 est, nec erit in cogitationibus suis, in uerbis suis, in factis suis, in omni odore suauitatis, in
 omni flore & fructu honoris & honestatis. ¶ Ecce uenturi sunt homines spiritus contra-
 rii, spiritus contra semetipsam diuisi, & contra conclusionem horti mei, contra uirginitatē
 ueri mei, contra paradyfiacas emissiones tuas, multa ac diuersa, imò & contraria dictu-
 ri, uidelicet Carpocratiani, Valentiniani, Appollinaristæ, Pauliani, Iouinianistæ, & alij
 spiritu erroris seducti siue seducendi, per quos serpens antiquus sibilabit, ut dicant, alij me
 hominem fuisse tantum & utroque sexu progenitum: alij me nihil corporis assumpsisse ex
 te, sed transisse per te quasi per fistulam: alij non me hominem uerum, sed in phantasia ap-
 paruisse, hominem phantasticum: alij non semper me fuisse, sed ex te sumpsisse initium:
 alij filios te ex Ioseph suscepisse post me natum. Tam diu igitur differri te oportet & deti-
 neri in pegrinatione ista, donec interimas & istas et cæteras hereses uniuersas, narrando si-
 deliter, quod prædicetur & scribatur ueraciter: narrando inquam prout tempus & causa
 postulauerit, quod non me ex uiro, sed ex superueniente spiritu sancto cōceperis, quā
 non ita per te, quasi per fistulam transierim, sed de ipsa carnis tuæ substantia ue-
 ram carnis substantiam suscepim, quod non phantasticū, sed uerum &
 uere humanum corpus acceperim & in cœlum leuauerim, quod
 non ex te initium sumpserim, sed ante te, imò & in principio
 ante omnia secula deus dei uerbum ego extiterim, &
 quod post me natū, semper uirgo sis, iux-
 ta quod Ezechieli prophetæ dictum
 fuit, quia porta hæc semp clau-
 sa erit. Portas istas
 & omnes
 eiusmodi emissio-
 nes tuas, tempus tuum e-
 rit, ut cum anima tua faciam id quā
 summopere desiderans dicis, ut ueniat dile-
 ctus meus in hortum suum, ut comedat fructum
 pomorum suorum.

FINIS LIBRI QUARTI.

Plalm. 115

Iohan. 14

Gala. 4

Esaia. 7

Marc. ult.

Ecci. 24

† tui

Ezech. 44.